

Agrotehničke mere za prevenciju i suzbijanje crnog potkornjaka (*Capnodis tenebrionis* L.)

Автор(и): гл. ас. д-р Мария Христозова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; главен експерт Даниела Ангелова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; доц.д-р Мариета Нешева, Институт по овощарство – Пловдив, ССА; гл.експерт Лейда Тодорова, Институт по овощарство – Пловдив, ССА

Дата: 12.03.2026 *Брой:* 3/2026

Apstrakt

Kontrola štetočina u poljoprivrednim usevima podrazumeva skup mera kojima se ograničava gustina štetočina i poboljšava fitosanitarno stanje biljaka, što dovodi do povećanja količine i kvaliteta proizvodnje.

Pljosnati korenasti potkornjak (**Capnodis tenebrionis**) je jedna od glavnih štetočina u voćarskim zasadima, odgovorna za uništavanje hiljada dekara voćnjaka tokom godina.

Kontrola ove štetočine je izuzetno teška zbog otpornosti odraslih jedinki na insekticide i skrivenog načina života larvi. Rešavanje ovog problema zahteva primenu niza agrotehničkih mera, kao i korišćenje hemijskih i bioloških sredstava za zaštitu bilja.

Slika 1 i 2. Sadni materijal u kontejnerskom gajenju

Jedan od glavnih načina širenja pljosnatog korenastog potkornjaka je putem sadnog materijala. Larve se zarivaju u zonu korenovog vrata ili korene i često ostaju neprimećene. Prilikom podizanja novih zasada treba koristiti zdrav sadni materijal, slobodan od bolesti i štetočina (Sl. 1 i 2).

U voćnjacima gde su se stabla osušila usled napada štetočine, ona se moraju iskopati i uništiti. Prilikom ponovne sadnje novih stabala, treba praviti nove rupe u koje se smeštaju sadnice. Ni pod kojim uslovima nije preporučljivo koristiti stare rupe od iskopanih stabala, jer deo korenovog sistema ostaje u zemljištu i u njima se često nalaze larve pljosnatog korenastog potkornjaka.

Slika 3 i 4. Divlje biljke domaćini

Zapuštene površine i zasadi su izvor bolesti i štetočina, jer se na njima ne sprovodi zaštita bilja. Odrasle jedinke pljosnatog korenastog potkornjaka često se seliše sa netretiranih na tretirane površine, hrane se i polažu jaja u njima, naknadno izazivajući ozbiljnu štetu. Prilikom podizanja novih zasada, neophodno je izabrati površine u čijoj blizini nema zapuštenih voćnjaka. Prisustvo trnovitog žbunja, divlje kruške i drugih divlje rastućih biljaka domaćina ne bi trebalo dozvoliti u blizini voćarskih zasada, jer su oni prelazni domaćini pljosnatog korenastog potkornjaka (Sl. 3 i 4).

Prvi znaci prisustva odraslih pljosnatih korenastih potkornjaka su izgrizeni lisni peteljci, opalo lišće oko stabla i oguljene jednogodišnje grane. Po otkrivanju prvih odraslih jedinki u zasadu, preporučuje se njihovo mehaničko sakupljanje.

Još jedan znak prisustva štetočine u zasadu su osušena stabla napadnuta od strane potkornjaka (Sl. 5 i 6). U našim istraživanjima utvrđeno je da korenov sistem ovih stabala sadrži larve pljosnatog korenastog potkornjaka. Potkornjaci napadaju stabla koja se slabo razvijaju i pate od nedostatka vlage, upravo ona stabla koja napada i pljosnati korenasti potkornjak.

Slika 5 i 6. Oštećenja od potkornjaka

U našim sprovedenim istraživanjima utvrđeno je da je primarna štetočina u zasadu pljosnati korenasti potkornjak, a potkornjaci su sekundarni. Budući da šteta od potkornjaka ostaje skrivena i neprimećena, kontrola je usmerena protiv potkornjaka, ali mere protiv njih nemaju efekta na pljosnatog korenastog potkornjaka. Rezanje i uklanjanje grana oštećenih od potkornjaka je nedovoljno. Takva stabla se moraju ukloniti zajedno sa korenovim sistemom i uništiti.

Obrada zemljišta oko stabla kultivatorom sa deflektor zubima (Sl. 7 i 8) je ključna mera za ograničavanje gustine štetočine. Raščišćavanje zemljišta remeti normalne uslove za polaganje jaja od strane ženki. Takođe, ako već postoje položena jaja ili tek izležene larve, obrada iznosi neke od njih u površinski sloj zemljišta, gde najčešće usahnu ili budu pojedene od predatora i ptica. Ova mera ograničava ne samo gustinu potkornjaka već i mnogih drugih štetočina u voćarskim usevima (Baspinar et al., 2017).

Slika 7 i 8. Obrada zemljišta kultivatorom sa deflektor zubima

Navodnjavanje je važan element u gajenju bilo koje voćarske kulture. Pljosnati korenasti potkornjak je termofilna vrsta koja preferira suhu i toplu klimu. Utvrđeno je da je u voćnjacima gde nema instaliranog sistema za navodnjavanje i stabla se ne zalivaju, napad štetočine znatno veći. Ženke preferiraju da polažu jaja u suva zemljišta, a tek izležene larve se lakše i brže kreću ka korenima stabala (Malagón et al., 1990). U voćnjacima sa instaliranim sistemima za navodnjavanje i redovnim zalivanjem, napad je slabiji, jer veliki broj jaja položenih u vlažno zemljište ne izleže. Takođe, kretanje tek izleženih larvi ka korenima je otežano.

Zbog otpornosti odraslih buba na korišćena hemijska sredstva i skrivenog načina života larvi, kontrola ove štetočine je izuzetno teška. Primena skupa mera, od kojih svaka vodi ka ograničavanju gustine pljosnatog korenastog potkornjaka, je suštinska za smanjenje štete i očuvanje voćnjaka.

Reference:

1. Malagón, J., Garrido, A., Del-Busto, T., & Castaner, M. (1990). Influencia de algunos factores abioticos en la oviposicion de *Capnodis tenebrionis* (L.) Coleoptera, Buprestidae. *Investigación agraria. Producción y protección vegetales*, 5(3), 441-446.

2. Baspinar, H., Doll, D., & Rijal, J. (2017). 12 Pest Management in Organic Almond. *Handbook of Pest Management in Organic Farming*, 328.

3. Berville, P. (1948). *The wood-boring beetle problem in Provence*.

* Članak je deo seminara: "Nauka i praksa u zaštiti bilja", održanog 19.02.2026. na Međunarodnoj poljoprivrednoj izložbi AGRA 2026